

ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะพัฒนาประเทศทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาให้โดยลสมความมุ่งหมายจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ที่สำคัญก็คือ ทรัพยากรทางการเงิน และทรัพยากรด้านกำลังคน ประเทศไทยมีทรัพยากรทางการเงินค่อนข้างจำกัด ทรัพยากรด้านกำลังคนก็ต้องมีการปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น เพื่อจะนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศให้เต็มที่ การที่จะได้กำลังคนที่มีความรู้และมีทักษะย่อมต้องอาศัยระบบการศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพทุกระดับการศึกษา ในระบบการศึกษาของไทยยังขาดการบริการเพื่อปรับปรุงวิชาการ เพื่อเสริมสร้างการเรียนการสอนให้ดีขึ้นอยู่ทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จากรายงานการสำรวจขององค์การบริหารวิเทศกิจสหรัฐอเมริกา (USOM) ปรากฏว่าในด้านการศึกษาของประเทศไทยมีปัญหาและอุปสรรคพอสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียน บุคคลากร และเครื่องมือเครื่องใช้ในการเรียนปัจจุบันมีไม่เพียงพอ กับความต้องการของนักเรียนที่กำลังมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
2. หนังสือเรียนและอุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอ
3. วิธีสอนของครูส่วนมากเน้นเรื่องการท่องจำ เป็นเหตุให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน
4. หนังสือคู่มือและหนังสืออ่านประกอบที่จะช่วยในการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ
5. การช่วยเหลือด้านวิชาชีพ หรือการให้การนิเทศแก่ครูยังอยู่ในวงจำกัด

6. การฝึกอบรมครูเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องการเรียนการสอนยังมีน้อย¹

กระทรวงศึกษาธิการทราบถึงปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้เป็นอย่างดี และได้หาช่องทางแก้ไขด้วยวิธีการต่าง ๆ วิธีแก้ไขที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การสร้างแหล่งศูนย์กลางทางวิชาการ เพื่อให้ครูศึกษานิเทศก์ ข้าราชการการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับแก้ไขประโยชน์จากศูนย์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เพราะสภาพของสังคมมนุษย์ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดยั้งทั้งทางด้านวิชาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ สุกวิสัยที่ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องจะตามได้ทัน จึงจำเป็นต้องมีสถานที่เพื่อเป็นแหล่งกลางการจัดหา การผลิต การควบคุม การบริหารงาน และให้บริการด้านเครื่องมือและวัสดุการสอนทั้งที่เป็นสิ่งตีพิมพ์ (Printed Materials) และวัสดุที่ไม่ใช่สิ่งตีพิมพ์ (Non-Printed Materials) ให้กับโรงเรียนที่อยู่ในเขตรับผิดชอบ ดังนั้นกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ริเริ่มจัดตั้งศูนย์วิชาการขึ้นในปี พ.ศ. 2504 และต่อมาได้สนับสนุนให้สำนักงานศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดต่าง ๆ ดำเนินการจัดตั้งในแต่ละจังหวัด ในปี พ.ศ. 2505 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดการประชุมสัมมนาเรื่องศูนย์วิชาการที่ศูนย์วิชาการพญาไท มีผลให้มีการจัดตั้งศูนย์วิชาการในระดับเขตการศึกษา และระดับฝึกหัดครูเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2506 ศูนย์วัสดุการศึกษาซึ่งนับว่าเป็นศูนย์วิชาการในระดับกระทรวงได้เปิดบริการขึ้นอย่างกว้างขวาง แต่ศูนย์วิชาการดังกล่าวยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

การศึกษาเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของทรัพยากรคนกำลังคน การให้การศึกษาที่ไม่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดการสูญเสียไปทางการศึกษาอย่างมาก ประเทศไทยต้องการกำลังคนที่มีความรู้และทักษะมาช่วยพัฒนาประเทศ ศูนย์วิชาการเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ได้ดี ทำให้ประชากรของประเทศไทยมีความรู้และทักษะที่ดี แต่ศูนย์วิชาการยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ ไม่มีงบประมาณแน่นอน ต่างคนต่างจัด

¹ วีระ บุญยะนิวาศ, "An Application of Advanced Technology to the Education System of A Developing Nation," วิสาขศึกษา,

กันไปตามกำลังและความคิดที่มีอยู่ ทำให้ศูนย์วิชาการไม่ไ้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องศูนย์วิชาการ และสนับสนุนให้มีการดำเนินงานที่ดี และการศึกษาเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และคุรุศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการทำการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาศูนย์วิชาการของต่างประเทศ สำหรับเป็นมาตรฐานในการใช้เปรียบเทียบกับการจัดตั้งศูนย์วิชาการในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาศูนย์วิชาการระดับเขตการศึกษาและระดับจังหวัด จักรวบรวมไว้เพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้สนใจ
3. เพื่อสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เห็นความสำคัญและสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์วิชาการที่สมบูรณ์แบบในโอกาสต่อไป
4. เพื่อจะวิเคราะห์ปัญหาการจัดตั้งศูนย์วิชาการในประเทศไทยทุก ๆ ด้าน ทั้งในระดับเขตการศึกษาและระดับจังหวัด
5. เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย และการจัดดำเนินงานของศูนย์วิชาการในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งศึกษาเฉพาะศูนย์วิชาการในประเทศไทยที่ดำเนินงานโดยกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเจตนาปรับปรุงการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ไม่ครอบคลุมถึงศูนย์วิชาการที่ดำเนินงานโดยมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น ข้อมูลต่าง ๆ จะครอบคลุมตั้งแต่เริ่มจัดตั้งศูนย์วิชาการจนถึง พ.ศ. 2516 เท่านั้น

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงการดำเนินงานการจัดตั้ง ขอบเขตหน้าที่ และกิจกรรมของศูนย์
วิชาการในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. ได้ทราบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดตั้ง และการบริหารงานของ
ศูนย์วิชาการในประเทศไทย
3. ได้ทราบว่าศูนย์วิชาการส่งเสริมการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และเสริมสร้าง
ความสามารถทางวิชาการของครู ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารการศึกษา เพื่อนำมาใช้ปรับปรุง
การสอนและหลักสูตรได้อย่างไรบ้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร รายงานการประชุม สิ่งพิมพ์รัฐบาล
วิทยานิพนธ์ หังคานวิชาบรรณารักษศาสตร์และโสตทัศนศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์วิชาการทั้งใน
ประเทศและต่างประเทศ สำหรับต่างประเทศได้ติดต่อขอเอกสารที่มีการวิจัยครั้งหลังจาก
สมาคมห้องสมุดอเมริกันด้วย
2. ข้อมูลที่ไม่สามารถค้นคว้าจากเอกสารได้ ใช้วิธีการสำรวจโดยการออกแบบ
สอบถาม ก่อนที่จะออกแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อส่งออกไปยังจังหวัดและ เขตการศึกษา
ต่าง ๆ ได้ศึกษาสภาพทั่ว ๆ ไปของศูนย์วิชาการจากเอกสารการอบรม และออกแบบสอบถาม
ขั้นต้น 14 ข้อ ตามศึกษานิเทศก์จังหวัดและเขตการศึกษาที่มาอบรมศึกษานิเทศก์รุ่นปี พ.ศ.
2514 นำแบบสอบถามเหล่านี้มาพิจารณาออกแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และได้รับความกรุณา
จากหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งทำหน้าที่หัวหน้าศูนย์
วิชาการกาญจนบุรี ทดลองตอบและเสนอแนะแก้ไข แล้วนำมาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา
จากนั้นจึงดำเนินการส่งแบบสอบถามโดยได้รับความกรุณาจากหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรม
สามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ออกหนังสือนำไปยังหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญ
ศึกษาประจำจังหวัด และหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ประจำสำนักงานภาคศึกษา (ปัจจุบัน
เปลี่ยนเป็นสำนักงานศึกษาธิการ เขต)
3. ได้สัมภาษณ์บุคคลต่อไปนี้

- นางสาวกานต์มณี ศักดิ์เจริญ ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา หัวหน้าที่
บรรณาธิการศูนย์วิชาการภาษาไทย
- นายสมาน ชาคิยานนท์ หัวหน้าศูนย์วัสดุการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวง
ศึกษาธิการ
- ม.ร.ว. สุภวัช ศรีวัช ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา
- นายทอง พันธุ์ลาภ ศึกษานิเทศก์เขต เขตการศึกษา 1 จังหวัดนครปฐม
- นางสาวเตือนใจ นาคะทะ หัวหน้างานบริการ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
- นายพิสิทธิ์ ศิวาพรพราหมณ์ หัวหน้าหน่วยโสตทัศนศึกษา ศูนย์วัสดุการศึกษา
- นางสาวสุพรรณิ กาญจนนิจิณี หัวหน้าหน่วยห้องสมุด ศูนย์วัสดุการศึกษา
- นายศิริพงศ์ จันทร์ชุม หัวหน้ากองการศึกษาประชาบาล กระทรวงมหาดไทย

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาทั้งหมดมาวิเคราะห์

รายการ	ระดับจังหวัด		ระดับเขตการศึกษา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แบบสอบถามที่นำมาวิเคราะห์	54	76.06	10	83.33	64	77.11
แบบสอบถามที่ตอบว่าไม่ไ้จัก	13	18.31	-	-	13	15.66
ศูนย์วิชาการ						
แบบสอบถามที่ไม่ได้รับคืน	4	5.63	2	16.67	6	7.23
รวม	71	100.00	12	100.00	83	100.00

นำแบบสอบถามจำนวน 64 ชุดที่ดำเนินการจัดศูนย์วิชาการมาทำตาราง (tabulation) และแจกแจงความถี่ (frequency of distribution) โดยแยกออกเป็นศูนย์

- วิชาการระดับจังหวัดจำนวน 54 แห่ง และศูนย์วิชาการระดับเขตการศึกษา 10 แห่ง
2. นำข้อมูลมาคิดร้อยละ (Percentage) แยกแต่ละระดับ และคิดร้อยละของข้อมูลรวมทั้งระดับจังหวัดและระดับเขตการศึกษา
 3. นำเสนอข้อมูล (Presentation of data) โดยเสนอในแบบบทความ
กึ่งตาราง (Semi tabular presentation)

นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

บทเรียนสำเร็จรูป (Programmed Instruction) เป็นบทเรียนที่มีคำอธิบายเนื้อหาวิชา ตัวอย่าง แบบฝึกหัด คำเฉลย และคำแนะนำทุกอย่างรวมอยู่ในบทเดียวกัน แบ่งเรื่องราวทั้งหมดที่เรียนออกเป็นชั้น ๆ แต่ละชั้นให้ความรู้ย่อย ๆ ที่จะเรียนรู้อย่างง่าย ๆ เพียงอย่างเดียว แต่ทุก ๆ ชั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันหมด เป็นเครื่องมือที่สามารถศึกษาด้วยตนเอง ทดสอบตนเองตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสุดท้ายตามอัตราความสามารถของคน ฉะนั้นบทเรียนสำเร็จรูปอาจมาในรูปแบบของเครื่องช่วยสอน (Teaching Machines) หนังสือเรียนสำเร็จรูป (Programmed textbooks) ตำราช่วยสอน (Tutor texts)

โรงเรียนระบบไม่แบ่งชั้น (Non-Graded School) นิยมจัดในโรงเรียนประถมศึกษา โดยการยกเลิกประถมศึกษา (Grades) ปีที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6 แต่แบ่งนักเรียนเป็นระดับ (Levels) แทน ระดับดังกล่าวนี้หมายถึงระดับตามความสามารถในการอ่าน (Reading ability) อาจแบ่งเพียง 2 ระดับ คือ ประถมศึกษาตอนต้น และประถมศึกษาตอนปลาย เป็นต้น การเลื่อนระดับจะถือความสามารถในการอ่านเป็นเกณฑ์

เขตการศึกษา (School District) เป็นเขตพิเศษ (Special Districts) เพื่อการศึกษาซึ่งไม่เข้าหรือครอบคลุมเขตแดนของหน่วยการปกครองอื่น ๆ ที่จัดตั้งขึ้นด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน เขตการศึกษาก็ตั้งขึ้นเพื่อแยกการเมืองออกจากการบริหารการศึกษาของท้องถิ่น โดยให้มีคณะกรรมการอิสระขึ้นเพื่อควบคุมการศึกษาที่เรียกว่าสภาหรือคณะกรรมการ (Board) ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งประชาชนในเขตนั้นเลือกตั้งขึ้น มีหัวหน้าฝ่ายบริหารคนหนึ่งเรียกว่า หัวหน้าส่วนการศึกษา (Superintendent) เป็นผู้มีบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ในสำนักงานครูและฝ่ายต่าง ๆ ในมณฑล (County) หรือเขต (District)

ใหญ่ ๆ จะมีศึกษานิเทศก์ (Supervisors) ผู้แนะแนว (Counsellors) และผู้เชี่ยวชาญ
วิชาการต่าง ๆ (Specialists)

ชุดอุปกรณ์ (Kits) เป็นการรวบรวมวัสดุที่อยู่ในประเภทเดียวกันเข้าด้วยกันเพื่อ
กำหนดไว้ในคำแนะนำ (Instruction Unit) เช่น แบบเรียน फिल्मสตริป และเทป
รวมกันเป็นชุดเพื่อนำไปใช้ตามคำแนะนำ

การสอนเป็นคณะ (Team teaching) เป็นการแบ่งงานร่วมกันทำอย่างสม่ำเสมอ
และมีจุดมุ่งหมาย โดยครู 2 คนหรือมากกว่านั้นรับผิดชอบในการวางแผนและประเมินค่า
บทเรียนที่ได้เตรียมขึ้นสำหรับนักเรียนในชั้นที่กำหนดให้ ตั้งแต่ 2 ชั้นขึ้นไป

การศึกษาค้นคว้าอิสระ (Independent study) คือกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อ
ได้รับการช่วยเหลือแล้วเป็นอย่างดีเพื่อให้เด็กค้นคว้าหาข้อสนเทศ (Information) ซึ่งจะก่อให้เกิด
เกิดการรวบรวมความคิด การเปรียบเทียบ และสรุปผล ไม่ใช่กิจกรรมการเรียนรู้ในห้อง
เรียน หรือการอ่านตำราเรียน แต่เป็นการค้นคว้าที่นำไปสู่ประสบการณ์การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์
ผลงานออกมา เช่น โครงการวิทยาศาสตร์ หรือการศึกษาค้นคว้าปัญหาสังคมในชุมชนจริง ๆ เป็นต้น

วัสดุกราฟิก (Graphic materials) คือ อุปกรณ์การสอนที่ให้ความหมายโดยใช้
ลายเส้นหรือสัญลักษณ์ซึ่งใกล้เคียงกับความจริงมากกว่าการสื่อความหมายโดยการบรรยาย
เพียงอย่างเดียว เช่น แผนที่ ภาพโฆษณา การ์ตูน และกราฟ เป็นต้น

เขตการศึกษา เป็นการรวมจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะความเป็นอยู่ของประชาชน
คล้ายกันและมีปัญหาทางการศึกษาซึ่งมีลักษณะพิเศษทำนองเดียวกันอยู่ในเขตเดียวกัน โดยจัด
แบ่งออกเป็น 12 เขต คือ

เขตการศึกษา 1 คือเขตที่ตั้งเมืองหลวงและจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ นครปฐม
พระนครศรีอยุธยา นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร (ปัจจุบันจังหวัด
พระนครศรีอยุธยาและนนทบุรีรวมกันเป็น กรุงเทพมหานคร)

เขตการศึกษา 2 เป็นเขตที่มีชาวไทยอิสลามมาก ได้แก่ ยะลา นราธิวาส
ปัตตานี และสตูล

เขตการศึกษา 3 ภาคใต้เฉพาะจังหวัดที่อยู่ทางฝั่งอ่าวไทย ได้แก่ สงขลา
ชุมพร นครศรีธรรมราช พัทลุง และสุราษฎร์ธานี

เขตการศึกษา 4 ภาคใต้เฉพาะจังหวัดที่อยู่ทางฝั่งมหาสมุทรอินเดีย ได้แก่ ภูเก็ต กระบี่ ตรัง พังงา และระนอง

เขตการศึกษา 5 ภาคตะวันตก ได้แก่ราชบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี

เขตการศึกษา 6 ภาคลุ่มแม่น้ำ ได้แก่ลพบุรี ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา สระบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง และอุทัยธานี

เขตการศึกษา 7 ภาคเมืองเก่า ได้แก่พิษณุโลก กำแพงเพชร ทาก นครสวรรค์ พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย และอุตรดิตถ์

เขตการศึกษา 8 ภาคเหนือ ได้แก่เชียงใหม่ เชียงราย น่าน แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และลำพูน

เขตการศึกษา 9 ภาคอีสานด้านเหนือ ได้แก่อุดรธานี ขอนแก่น เลย สกลนคร และหนองคาย

เขตการศึกษา 10 ภาคอีสานด้านตะวันออก ได้แก่อุบลราชธานี กาฬสินธุ์ นครพนม ร้อยเอ็ด มหาสารคาม (ปัจจุบันเพิ่มจังหวัดยโสธร)

เขตการศึกษา 11 ภาคอีสานด้านใต้ ได้แก่นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสุรินทร์

เขตการศึกษา 12 ภาคตะวันออก ได้แก่ฉะเชิงเทรา จันทบุรี ระยอง ชลบุรี ทราด นครนายก และปราจีนบุรี

การวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศูนย์วิชาการในประเทศไทยได้มีผู้ทำการวิจัยไว้แล้ว 2 เรื่อง แต่เป็นการวิจัยในหน่วยงานต่างกรมกัน กล่าวคือ เรื่องหนึ่งเป็นศูนย์วิชาการ ในกรมการฝึกหัดครู ส่วนอีกเรื่องหนึ่งเป็นศูนย์วิชาการในกรมวิชาการ และชื่อที่ใช้เรียก ศูนย์วิชาการก็แตกต่างกันไปในแต่ละกรม ผลงานวิจัยดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

ปี พ.ศ. 2508 ศิริรัตน์ สังขสิทธิ์ ทำการวิจัยเรื่องศูนย์วัสดุการศึกษาใน

ประเทศไทย (The Educational Materials Center in Thailand)¹ ใ่ววิธี
 ศึกษาแบบวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและตำราต่าง ๆ โดยบรรยายถึงปัญหาต่าง ๆ ทาง
 ด้านการศึกษาของประเทศไทยซึ่งมีอยู่มากมาย จนกระทั่งได้รับความช่วยเหลือจากองค์การ
 ต่างประเทศมาช่วยแก้ปัญหาเหล่านั้น ศูนย์วัสดุการศึกษาเป็นความพยายามประการหนึ่งที่จะ
 แก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาของประเทศไทย ผู้วิจัยได้บรรยายถึงประวัติความเป็นมาตลอดจน
 งานต่าง ๆ ของศูนย์วัสดุการศึกษาในกรุงเทพมหานคร และศูนย์วัสดุการศึกษาที่สร้างขึ้นเป็น
 สาขาที่จังหวัดอุดรธานีเพื่อให้บริการโดยสมัครใจ ผู้วิจัยสรุปว่า ศูนย์วัสดุการศึกษาของประเทศไทย
 ไทยมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับศูนย์วิชาการของสหรัฐอเมริกา คือมุ่งที่จะปรับปรุงการศึกษา
 แต่ศูนย์ของแต่ละประเทศอยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกันในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการ
 บริหาร ฉะนั้นศูนย์จะจัดรูปงานหรือให้บริการอะไรบางอย่างขึ้นอยู่กับลักษณะของระบบการ
 ศึกษาของประเทศไทย ตัวอย่างเช่น ศูนย์วัสดุการศึกษาของประเทศไทยมีหน่วยแปล เพราะ
 มีความจำเป็นจะต้องใช้แบบอย่างหลักสูตร แบบเรียน และอื่น ๆ จากต่างประเทศมาดัดแปลง
 ให้เหมาะสมกับประเทศไทย ส่วนศูนย์วิชาการในสหรัฐอเมริกาจะไม่มีศูนย์ที่ทำหน้าที่นี้เลย
 นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะการจัดตั้งห้องปฏิบัติการภาษาในศูนย์วัสดุการศึกษา การจัดตั้ง
 ศูนย์วัสดุการศึกษาขึ้นในภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ และปรับปรุงการให้บริการในด้านวิทยุ
 โรงเรียนด้วย

ปี พ.ศ. 2512 จุฬารัตน์ วาศวิท ได้ทำการวิจัยเรื่องห้องปฏิบัติการหลักสูตร
 (Curriculum Laboratories) ในสถาบันฝึกหัดครูในประเทศไทย² เป็นการสำรวจ

¹Sirirata Sungkapichai, "The Educational Materials Center in Thailand" (Unpublished Master's thesis, The Ohio State University, 1965), 83 pp.

²จุฬารัตน์ วาศวิท, "การศึกษาห้องปฏิบัติการหลักสูตรในสถาบันฝึกหัดครูในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512) (อัครสำเนาะ), 310 หน้า.

สภาพและศึกษาปัญหาในการจัดงานค่ายบริการของห้องปฏิบัติการหลักสูตรของสถาบันฝึกหัด
ครูในประเทศไทย 21 แห่ง โดยการออกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ ผล
การวิจัยสรุปได้ว่า ห้องปฏิบัติการหลักสูตรส่วนมากมีวัตถุประสงค์เพื่อ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า
และเตรียมการสอนของอาจารย์และนิสิตฝึกสอน ส่วนการบริหารงานของห้องปฏิบัติการ
หลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของห้องสมุดจะบริหารงานโดยบรรณารักษ์ แต่ถ้าเป็นหน่วยงาน
เอกเทศตำแหน่งผู้บริหารงานจะแตกต่างกันไป แล้วแต่จะได้รับการแต่งตั้งจากหัวหน้า
สถาบัน บริการที่จัดให้ส่วนมากเป็นการรวบรวมและจัดวัสดุหลักสูตรและบริการยืม ให้คำ
ปรึกษาสำหรับการเตรียมการสอน และศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร วัสดุหลักสูตรในห้องปฏิบัติ
การหลักสูตรมี 29 ประเภท ประเภทที่มากที่สุดคือแบบเรียน และคู่มือครู ประเภทที่น้อย
ที่สุดคือแบบทดสอบ การจัดวัสดุหลักสูตรมีห้องปฏิบัติการหลักสูตรเพียง 7 แห่ง ที่มีการจัด
หนังสือและทำบัตรรายการ ส่วนอีก 14 แห่งจัดแยกตามหมวดวิชาและระดับชั้น บุคคล
ที่ใช้บริการมากที่สุดคือนักเรียนฝึกสอน นอกจากนั้นยังเสนอแนะการจัดหมู่และทำบัตร
รายการหนังสือและวัสดุในห้องปฏิบัติการหลักสูตรแบบต่าง ๆ อีกด้วย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย